

járó Széchenyi nem lát más kiutat: 1860 húsvétjának éjjelén az önkéntes halállal szabadul meg üldözőitől.

Hont megyében egy hónap múltán, május 8-án búcsúznak el megyéjük egykori táblabírájától. Gyürky, többször idézett könyvének 2. kötetében így írja le a honti végtisztesség krónikáját: „1860-ik év május 8-án Hont megye értelmisége gróf Széchenyi István, a legnagyobb magyar halála feletti részvétének s gyászának kifejezést kívánván adni, az ipolysági kaszinóban gyászünnepélyt rendezett ... Az ünnepély oly fényes és impozáns volt, minőt még alig látott Ipolyság.”

A késői honti utódok ezzel az Ipolyságon összeválogatott íráscsokorral tisztelnek Hont megye táblabírája, gróf Széchenyi István emléke előtt, születésének 200. évfordulóján.

Dr. Kiss László

Irodalom:

Borovszky Samu (szerk.): Hont vármegye és Selmecbánya sz. kir. város. Bp. 1907. – *Diszharmonia és vakság*. Széchenyi István utolsó napjainak dokumentumai. Helikon, Bp. 1988 – Felelet és más vitairatok Széchenyi István *A Kelet népe* című könyvére (reprint). Közgazdasági és Jogi, Bp. 1986 – *Gazda István*: Széchenyi István gróf élete és kora (10.). Élet és Tudomány 1991. 5. sz. – *Gyürky Antal*: Ötvennégy év Hontvármegye történetéből 1820-tól 1874-ig I–II. Vác 1875., 1882. – Hont vármegye jegyzőkönyve az 1835-ös esztendőre. – *Ivánka Imre*: Négy havi szolgálatom a magyar hadseregben 1848. június végétől október végéig. Bp. 1881 – *Kiss László*: Egy elfelejtett reformkori népnevelő, Horvát József. Irodalmi Szemle (Pozsony) 1988. 4. sz. – *Uő*: Az utolsó csöpp a pohárba: Ivánka. Orvosi Hetilap 1988. 28. sz. – *Németh László*: Széchenyi. Bolyai Akadémia (reprint) 1989. – *Széchenyi István*: Napló. Madách. Bratislava, 1978 – *Vörös Károly*: A feudális megye bürokráciája. História 1988. 1. sz.

„... könyörületességnek csillaga, elhagyatottaknak pártfogó atyja ...”

Hadikfalvi székelyek levele gróf Széchenyi Istvánhoz

Gróf Szécsényi István

Ő Exelenciájához alázatos kérésünk

1846. szept. 26.

Legnagyobb bizakodással folyamodunk Exelenciádhoz és földre borulva esedezünk, méltóztatna a mű pártfogásunk hadikfalvi árva magyaroknak felvenni münket, mindeneknek lába alól kivenni. Falunk építésének hatvan esztendejét felülmúlva elégtelenek valánk mind maig megérteni vagy tudni, hogy mivel tartoznánk az uraságoknak, mivel vagy feleletet nem kapván, vagy német nyelvet nem tudván, a Krajpont urak is néhol kevesebb, néhol többet mondnak azért soha nem tudjuk hozzátartani magunkat, mely friss emlékezetben lévő, most történt sanyargatásunk bébizonytják, minek előtte csendesen élünk nagy terhek és rendkívüli dolgok teljesítése mellett is eljövén Csernavitzból Kratkomisszár a Domini ember ezeket mondá az úr dolgáról

- I. egész birtokú gazda 12 napot 12 hónapban
- II. egy közepes 6 napot
- III. egy legalsó három napot regveltől estig

Milyen igen megörülvén ahoz tartottuk magunkat.

Más sérelmekkel Csernavitzba, Krajpontba igazíta, miszerint bátran mehetnénk panaszaikat feladni. De mindeneket kevéssé használhatók, mert az Dolog mennyiségére az uraságok nem térvén reá. Így midőn a többi sérelmünköt, panaszuinkat feladni mennének egy nehányan, akiket az uraság dolga sértett, azok is hozzánk kötülvén és midőn a panaszt

megtették eljött mindcsakazon komiszár. Mármost nem tudván mi az igaz az előbbi vagy ez azért nehezen válolhatók el. Annyira, hogy rebellis névvel adnának fel és így egy kompánia katonát 14 napig tarták egy néhány gazdák. Vertek is vagy 4-et.

Estrógát füzettünk, hogy elmentek a katonák azután is mindig szaporodnak a terhek.

A Deputásokat is erősen megverték akiknek egyike Forrai József minor félszeggé maradt gyermekeivel és feleségével jószág nélkül ki mesterségével táplálá házát.

Már ennek előtte néhány évvel hallottuk buzgó nagy lelkét, szegények iránti kegyes és könyörületes igazság kiszolgáltatásában jótékonyosságát.

Exelentiájának számtalan magyarország fia és más helységbeliekkel tett könyörületességi halmozás exelenciád érdemét sőt leirhatatlan tett jószágának mennyisége.

Mű is hadikfalvi árva magyarok minden igazunktól ezárva, nagy reménységgel földre borulva bátorkodunk folyamodni mivel nekünk nem szabad itten Bukovinában igazunkat kérni, sem tulajdonunkat eléggé megtakarítani, ugyannyira, hogy még az írók is nem szabad nekünk írjanak, magunk németül nem tudván, magyarul is csak természetből mert mindazáltal küldöttünk magyarul öfelségének más neve alatt, minden kérésünk mellett leginkább óhajtanók az árendát magunk befizetni.

Vajha exelenciádnak képes volna felmondanunk minden mű panaszaink legkisebb részét is, bizonyára nagy szánakozásra kellenék gerjedni exelenciádnak régóta egy úgy nevezett Csernaróza igazságtalanul elvett helyért számtalan instanciákat adtunk fel a Krájonba és Gubernimba és igen sokat költöttünk melyért még soha sem Új anyag hogy megkapjuk sem hogy semmire járt azért mivel tulajdon a falu volt és elvettek az uraságok egy néhány falusi emberek megegyezésével nagyon fájjaljuk már most sok jószággtalanok vadnak, kiknek igen jól fogna itt nálunk a faluban három emberek nagy rendtelenséget csinálnak. t. sz. egyik az iga alatt csak meg nem hal, amelyet már igen könnyűszerrel végbevisz, a más hurcolják ártalan, ezt hibái mellett is menten eresztik, a másról a dézsmát többszörösen veszik, ettől kedve szerint, a másiknak a gabonája künn vesz a dézsmá miatt.

Azért az könyörületességnek csillaga, elhagyatottaknak pártfogó atyja, esedezünk és földre borulva kérünk méltóztasd a mai ársaságunkat pártfogásod alá venni öfelségénél értünk szószóló lenni. Kérjük ó kérjük exelenciádat melyekért Istennek örökös áldását kérjük és kívánjuk, mely irántunk szívességet elvárva maradtunk exelenciádnak fiúról fiúra buzgó tisztelő legalázatosabb szolgálai Hadikfalvában

Ferenczi János minor

Zetelaki lepedőszél (Udvarhely m.)

¹A levél eredetije megtalálható az Akadémia Könyvtárában, a K 204/161 jelzetszámon. (Szerk.)